

Дюк А. А., кандидат економічних наук, доцент, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

ORCID ID: 0000-0001-6480-0558

e-mail: annaduke@ukr.net

Соціальне підприємництво як інноваційна форма організації бізнесу

Анотація. У статті розкрито теоретичні засади визначення характеристик і сутності соціального підприємництва як особливого явища. Охарактеризовано загальні ознаки та особливості соціального підприємництва як інноваційної форми організації бізнесу. Додовнено наявні в науці визначення соціального підприємництва відповідно до практики соціального господарювання й теорії та важливості класичної форми підприємництва в побудові підприємницької системи розв'язку соціальних проблем суспільства. Відзначено: критерії і ознаки віднесення підприємництва до категорії «соціальне», систематизовано приклади соціальних підприємств світового та національного масштабу; фактори організаційного та інноваційного сприяння розвитку соціального підприємництва як особливої форми бізнесу. Представлено загальну місію та організаційні форми соціального підприємництва як механізму реалізації засад сталого розвитку.

Ключові слова: підприємництво; підприємство; соціальне підприємництво; інноваційні форми організації бізнесу; соціальна корисність; неприбутковість.

Diuk Anna, PhD (Economics), Department of Economics, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

Social Entrepreneurship as an Innovative Form of Business Organization

Abstract. Introduction. The theoretical principles of defining the characteristics and essence of social entrepreneurship as a special phenomenon are revealed in the article. The general features and features of social entrepreneurship as an innovative form of business organization are characterized. The definitions of social entrepreneurship in accordance with the practice of social management and theory and the importance of the classical form of entrepreneurship in the construction of an entrepreneurial system for solving social problems of society have been added.

The purpose of the article is to determine theoretical and methodological characteristics of social entrepreneurship as an innovative form of business organization.

Research methodology. Argumentation of theoretical propositions and conclusions obtained that form a set of methodological improvements on the general features and features of social entrepreneurship as an innovative form of business organization. Accordingly, in the study of the theoretical foundations of the criteria and features of attributing business to the category "social" used historical and economic method, monographic, abstract-logical, method of comparative analysis, generalizations.

Results. The following were noted: criteria and attributes of the classification of entrepreneurship as "social", examples of social enterprises of world and national scale were systematized; factors of organizational and innovative promotion of social entrepreneurship development as a special form of business. The overall mission and organizational forms of social entrepreneurship as a mechanism for implementing sustainable development principles are presented.

Conclusions. The results obtained can be used to improve the methodological foundations of creating social enterprises, which are characterized by unconventional ways and the effectiveness of participation in the creation of social wealth, which also manifests its specificity as a form of association of people, ideas, resources, intellectual capital.

Keywords: entrepreneurship; enterprise; social entrepreneurship; innovative forms of business organization; social utility; profitability.

JEL Classification: I38.

Постановка проблеми. Сучасна наука і практика перебувають у постійному пошуку перспективних, інноваційних форм організації бізнесу, які б забезпечували соціально-економічне зростання, задоволення зростаючих потреб населення, створюючи умови для ефективної зайнятості. Дослідження проблеми з наукової та практичної точок зору можливе не лише завдяки розвитку традиційного матеріального (виробничого) підприємництва, а й соціального. Критерії оцінок ролі й значення

соціального підприємництва різнопланові, тому проблема полягає у необхідності їх систематизації для вироблення позицій з удосконалення теоретичних положень суті цього організаційно-економічного явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціального підприємництва поширені серед науковців, проблема відзначена працями Мохаммада Юнуса та Алана Жолі [14], зокрема вони вважають, що головна місія соціального

підприємництва як системи відносин і соціального підприємця як суб'єкта полягає в тому, щоб зробити людей щасливими, а в цьому неабияка вигода, яка має неоціненну перспективу на відміну від простого бажання заробляти [14]; також в дослідженні йдеться про те, що соціальне підприємництво є новаторством, діяльністю, яка спрямована на пом'якшення соціальних проблем і функціонує ця діяльність на засадах самоокупності, сталості [14], інноваційності.

Представники Римського Клубу Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Денніс Медоуз, обґрунтовуючи аспекти «меж зростання» [12], відзначили перелік проблем, що можуть бути вирішені за допомогою активного соціального підприємництва. Демонстрація прихильності науковців до вивчення проблематики соціального підприємництва пов'язана з об'єктивною необхідністю дослідження важливих для усього світу проблем, адже рівень науково-технічного прогресу досяг вже тієї межі, коли приносить шкоду людству. Ці дослідники розглядали соціальні інновації, втілювані у практику через механізм соціального підприємництва.

Значний вклад у розвиток теорії та методології соціального підприємництва належить Джилл Кікал і Томас Лайонсе [20], які відзначили його особливу, перспективну для розвитку людства місію, пріоритетну сталості функціонування соціально-економічної, екологічної та інших підсистем людської життєдіяльності. У проблематику соціального підприємництва вбудовані питання соціальних інновацій, що відзначено працями Д. Борнштейна [2], Г. Давидовської [4], Н. Добрової [5], П. Друкера [6], В. Жохової [8] та інших.

У вітчизняному інформаційному просторі проблема соціального підприємництва протягом останніх років також має поширення, зокрема опубліковані науково-практичні видання, посібники, які розкривають прикладні аспекти проблеми. У посібнику В. Смалю і В. Кокотю «Що слід знати про соціальне підприємництво» зазначено, що: «соціальне підприємництво – це застосування передових практик традиційного підприємництва для вирішення соціальних проблем та досягнення сталих соціальних змін» [19]; в аналогічному дослідженні за авторства Л. Долуди, В. Назарук і Ю. Кірсанової [21] соціальне підприємництво представлено як бізнес-модель: «соціальне підприємництво – підприємницька діяльність, спрямована на позитивні інноваційні зміни в суспільстві: пом'якшення або вирішення соціальних проблем, за рахунок доходів, отриманих від власної діяльності» [21, с. 5], тобто прямо зазначається, що даний тип підприємництва є інноваційною формою організації бізнесу; в посібнику з планування соціального підприємництва [23], виданого за підтримки Британської Ради зазначається, що соціальне підприємництво є сьогодні новою моделлю бізнесу, завдання якої полягає у забезпеченні життєздатності людства, а «соціальне підприємство – це юридично зареєстрована організація, яка

перебуває у спільній власності та контролі членів цієї організації, та заснована на принципах рівної частки власності» [23, с. 4]; у виданні Громадської організації «СОЦІУМ - XXI» в рамках проекту «Соціальне підприємництво як інноваційний механізм вирішення питань суспільного розвитку» зазначено, що соціальне підприємництво не виключає прибутковості, але найперше – це неприбутковий бізнес, який має за мету вирішення соціальних проблем або створення соціальної цінності для допомоги суспільству [22]. Про виключну важливість соціального підприємництва зазначено у концептуальному видінні «Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку» [24] та інших наукових, науково-популярних працях, що підтверджує актуальність проблеми, а також відзначає необхідність поглибленого, різностороннього обґрунтування теоретичних положень і характеристик соціального підприємництва.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є обґрунтування теоретичних положень і характеристика соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу, створення соціально орієнтованих структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні положення змісту поняття соціального підприємництва і визначення його характеристик як інноваційної форми бізнесу. Науковці, підприємці, представники влади виявляють все більший інтерес до реалізації цього феномену в цілях сприяння добробуту людей, а також проведення дискусії з проблеми.

Поява терміна «соціальне підприємництво» відповідає об'єктивним умовам еволюції господарського механізму ринкової економіки, адже бізнес, стаючи все більш технологічним, значно зменшує можливості традиційної зайнятості населення. Тому підприємництво соціалізується як за формою, так і за змістом, відповідне започаткування дискусії з проблематики соціального бізнесу припадає на 70-80 роки ХХ століття. Контекст інноваційності соціального підприємництва в нашому дослідженні представляється як новітня модель організації бізнесу, в рамках якої реалізуються новітні способи дослідження соціальних проблем, які не обов'язково пов'язані (більше не пов'язані) з отриманням прибутку, характеризуються ознаками благодійності тощо.

Теоретичні засади соціального підприємництва, не досить значний період визнання загальної його концепції, є багатоплановими, тобто визначень багато, але розуміння одне – це діяльність, яка не обов'язково ставить за первинне завдання отримання прибутку. Під соціальним підприємництвом розуміють спосіб, механізм впровадження певного виду соціальних інновацій, які необхідні для покращання життя людей, задоволення потреб економічно вразливих верств населення тощо.

Соціальне підприємництво в глобальному масштабі як вид соціальних інновацій виконує місію з розв'язання проблем людства, які потребують

довготривалого в часі впливу і значна частина їх є невідкладними. Для розв'язання таких проблем потрібна довгострокова соціальна дія, але «щоб організувати позитивні довгострокові зміни – потрібні люди, які не думають про щоквартальні звіти й наступні вибори, які є стійкими до відсутності короткострокових винагород і визнання» [19], проте саме в цьому проблема, особливо в країнах, що розвиваються, адже люди з незадоволеними базовими економічними потребами не готові у більшості своїй жертвувати часом і працею на благо соціуму.

Попович Д. і Баранова М. [17] вважають, що соціальне підприємництво – це перспективний інструмент розв'язання проблем сучасного суспільства, а також що цей вид людської діяльності перебуває на межі традиційного підприємництва та благодійності, бере від благодійності соціальну спрямованість, а від бізнесу – підприємницький підхід [17]; основними критеріями соціального підприємництва визначено соціальний вплив, інноваційність, самоокупність і фінансову стійкість, тиражованість (відтворюваність в різних умовах) [17]. Головне спрямування соціального підприємництва за призначенням – це досягнення соціального ефекту в суспільстві, а в сучасному світі ще й результатів зі сприяння сталому розвитку.

Соціальне підприємництво вважається важливим джерелом соціального, економічного і екологічного багатства [8], також погоджуємося з твердженням, що соціальне підприємництво базується на загальній теорії підприємництва, спирається на її основоположні принципи [8], проте метою соціального підприємництва першочергово є створення соціальної

цінності, яка в соціумі може перетворитися в економічну, наприклад, досягнення енергозберігаючого ефекту – в цьому економія, економічна вигода. В міжнародній практиці соціальне підприємництво представлено як підприємництво, що здійснює інноваційну діяльність з певними соціальними цілями та отриманням прибутку – в комерційних організаціях; діяльність без мети отримання прибутку – в некомерційних організаціях; з передбаченням поєднання комерційного і некомерційного підходів – в корпоративних організаціях [8].

З цим ми погоджуємося, адже похідна соціального підприємництва від класичного не скасовує цільових орієнтирів на отримання вигоди – прямо це відбувається чи опосередковано, адже в умовах ринку, де будь-яка дія є товаром, який має вартість, усе проходить економічну оцінку. Тому тут чистий соціал неможливий в принципі, адже задана інноваційна форма організації бізнесу потребує фінансових ресурсів, які втілюються у процесах досягнення цілей з мотиваціями економічного характеру – у довгостроковій чи короткостроковій перспективі. Тим більше нині економічна складова цілком підпадає під дію соціальної, екологічної в контексті обумовленого реаліями розвитку людства впровадження моделі сталого, відновлюваного розвитку.

Організаційно-економічні і практичні характеристики соціального підприємництва як явища, процесу, діяльності розкриваються за відповідними ознаками (табл. 1), які також визначають його як інноваційну форму бізнесу.

Таблиця 1 – Ознаки характеристик і критерії соціального підприємництва

Критерій	Ознака підтвердження	Значимість і роль
Статутно визначена соціальна мета і цілі неприбутковості	Формалізований статус неприбуткової організації	Задовольняє критерії соціальної спрямованості і формалізує засади неприбутковості
Соціальна корисність	Виконання господарських функцій, які спрямовані виключно на соціальну користь для членів суспільства, без обумовленої економічної вигоди	Практичне підтвердження важливості підприємства для розв'язання соціальних проблем за визначеним напрямом діяльності
Пріоритет задоволення соціальних потреб над економічними	Соціальна діяльність у будь-яких не заборонених законом сферах	Формально – відповідність статусу соціального підприємства, а практично – впровадження ідей і методів соціального підприємництва
Домінування соціальної складової над економічною		

Джерело: запропоновано автором за результатами вивчення літературних джерел

Базовими ознаками соціального підприємництва як функції, процесу, діяльності та соціального підприємства як організаційної структури є критерії: статутно визначена соціальна мета і цілі неприбутковості; соціальна корисність; пріоритет задоволення соціальних потреб над економічними; домінування соціальної складової над економічною.

Найбільш яскравими прикладами соціальних підприємств, які отримали визнання є [19]:

– у світі: «Грамін банк» (Бангладеш) – надання соціальних кредитів селянам, сприяння подоланню бідності на селі; «Рагмарк» – створення робочих місць і забезпечення зайнятості соціально незахищених членів суспільства; «АРОРО» (Бельгія) – діяльність з розвитку продуктів по виявленню і знешкодженню протипіхотних мін; «Підручники на обмін» (Великобританія) – організація зі збору непотрібних підручників і продажу їх за зниженими цінами; «Мобільний медик» – інфраструктура із забезпечення

доступу бідних і жителів віддалених територій до якісного медичного обслуговування; «Жінки як і ми» – сприяння зайнятості жінок; «Kiva Microfunds» – боротьба з бідністю через надання підприємцям фінансових ресурсів на розвиток; «OneWorldHealth» – проведення перетворень у сфері охорони здоров'я і сприяння доступності ліків для бідних; «Proximity Designs» (М'янма) – сприяння продуктивності дрібних селянських господарств завдяки забезпеченню доступу до базових інновацій; «International Enterprises Development» (Канада, Великобританія) – здійснює підтримку соціального підприємництва у сфері сільського господарства, сприяє конкурентоспроможності малих фермерів [19, с. 26–31];

– в Україні: платформа «Тепле місто» (м. Івано-Франківськ) – сприяння самореалізації мешканців міста і досягненню високого рівня життя через надання грантів на здобуття освіти, розвиток підприємництва; соціальна пекарня «Горіховий дім» (м. Львів) – реалізація місії подолання бідності засобами соціального підприємництва, включає бізнес-складову та соціальну складову в частині надання робочих місць жінкам і продовольства безхатченкам; Львівська міська громадська організація «Туристсько-спортивний клуб «Манівці» – пропагування здорового способу життя і розвиток місцевого туризму; піцерія «Pizza Veterano» – допомога учасникам бойових дій на Сході України у їх адаптації до мирного життя; благодійний магазин «Ласка» – благодійний магазин з продажу уживаних і нових речей українських виробників, виконує місію популяризації вітчизняних брендів продукції; Перше Антикафе Бердянська «ЧАС Є» – пропозиція відкритого простору для вільної творчості та відпочинку; соціальне підприємство «Рукомисли» – програма зі створення робочих місць для соціально вразливих осіб та впровадження ініціатив із запобігання торгівлі людьми; Вінницький міжрегіональний центр реабілітації інвалідів «Поділля» – сприяння вирішенню проблем професійної освіти та працевлаштування людей з інвалідністю; громадська спілка «Соціальне підприємство «Навчально-виробничий центр» (м. Полтава) – організаційно-економічне сприяння соціальній адаптації людей, що опинилися у складних життєвих обставинах; громадська організація «Майстерня мрії» – центр денного перебування для дорослих людей із особливими потребами; парк князів Сангушків – культурно-комунікативна платформа для комфортного спілкування жителів міста; соціальне підприємство «Миті» – комплексна соціальна допомога за різними напрямками; спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя»; благодійна організація «Регіональний центр соціальної адаптації» – сприяння соціальній адаптації людей, які повернулися з місць позбавлення волі; соціальний проект «Собачі вбиральні». Торгова марка «ЛавГав» – сприяння чистоті довкілля через заохочення власників собак прибирати за тваринами в парках, скверах [19, с. 32–52].

Соціальних підприємств або ж типових за функціями в діяльності багато, проте, на практиці потрібно розрізняти соціальне підприємництво і підприємництво із соціальним спрямуванням [5]. На нашу думку, різниця у цілях, а саме: соціальне підприємництво – це безприбуткова діяльність, а підприємництво із соціальним спрямуванням – класичний бізнес у певній галузі, який ставить за мету отримання прибутку. В обох випадках діяльність таких підприємств по результативності залежить від інновацій, проте соціальне підприємництво вважаємо інноваційною формою бізнесу за новизною самого виду підприємництва. Поняття соціального підприємництва [5] трактують як: бізнес із розв'язання соціальних проблем; систему господарювання у складі соціальних підприємств [5]; сукупність організацій безприбуткового характеру, які ставлять за головну мету розв'язання соціальних проблем, підтримку соціально вразливих верств населення, підвищення інформаційної безпеки сучасного суспільства, подолання різного роду асиметрій у поширенні і донесенні інформації про товари широкого вжитку тощо (авт.). Організації соціального підприємництва функціонують з метою подолання значимих для людства, суспільства криз у секторах визначального впливу, до того ж нині економічна і соціальна реальність життя становлять єдине ціле – на переконання Девіда Борнштейна [2]. З ним ми погоджуємося, адже економічне життя стало здобутком соціальної системи, тому соціальне підприємництво неможливе без економічної діяльності класичних підприємств, а класичні (економічні) підприємства практично вбудовані у соціум через соціальні мережі, соціальний капітал [25] тощо.

Окремі автори (А. Мокій, О. Дацко), розглядають соціальне підприємництво у контексті економічної безпеки депресивних територій, вони стверджують, що загострення депресивності територій спричиняє соціальні проблеми життя людей, пропонують застосовувати в напрямі їх вирішення механізм соціального підприємництва [13], дане формулювання питання є актуальною, адже проблеми депресивності територій для України зокрема, нині на часі. Відзначається важливість, доцільність розвитку соціального підприємництва в окремих соціально важливих сферах, таких як наприклад зелений туризм (І. Дульцева, Ю. Драчук), наголошено, що: «Особлива заслуга соціального підприємництва у сфері туризму – здатність здійснити «прорив» підприємницької енергії в межах її виникнення (на місцевому та регіональному рівні) і привернути до цього увагу міжнародного товариства і створити бажання хоча б побічно інвестувати у розвиток нового туристичного продукту» [7].

Вважаємо, що за такими напрямками потрібно розвивати соціальне підприємництво і підприємство із соціальним спрямуванням. Підприємство із соціальним ухилом на відміну від соціального підприємництва означає характер і вид

традиційної бізнесової діяльності, яка включає виробництво продукту для соціально вразливих верств населення. Цей аспект підприємництва може набувати розвитку завдяки державному примусу, наприклад виробництво і реалізація соціальних видів хліба, реалізація ліків за зниженими цінами, надання пільгових кредитів на вирішення проблем енергозбереження, а також з альтруїстичних мотивів підприємця, який самостійно вирішив продавати частину продукції, надавати послуги за соціальними цінами.

Визначень соціального підприємництва, у тому числі як інноваційної форми бізнесу, досить багато і усі вони є вірними залежно від кута зору, але головний кут зору на проблему той, що основу складає класичне визначення підприємництва. Тобто все одно це як зазначали класики теорії питання (Р. Кантільон [10], Й. Шумпетер [26]) – самостійна на власний страх і ризик діяльність, тому соціальна або соціально спрямована господарська дія в системі соціального підприємництва також здійснюється на власний розсуд, страх і ризик підприємця, який прагне здобути зиск, соціальний результат. Соціальний результат у соціальному підприємстві умовно можна вважати прибутком, який залежно від сфери має різне вираження і період отримання. Таким чином визначаючи загально методичну сутність соціального підприємництва ми все одно відштовхуємося від класичного розуміння категорії підприємництва у тому числі відповідно позиції інноваційності бізнесу.

Інноваційність соціального підприємництва пов'язана з нетрадиційністю підходу до визначення і способів реалізації господарських цілей. Також слід

мати на увазі те, що діяльність в соціальному підприємстві пов'язана із неекономічними мотивами, а носії соціального підприємництва демонструють альтруїстичну поведінку. Така ситуація характерна за умов наявності джерела фінансування задоволення економічних потреб, благодійних коштів, програм колективної фінансової допомоги, які мають довгострокові цілі і несуть ефекти зокрема у вирішенні фундаментально важливих для суспільства проблем (боротьба з бідністю, поліпшення екологічних умов, енергетична безпека, збереження і відновлення земельних ресурсів, поліпшення соціально-трудоу умов на виробництві тощо).

Соціальне підприємництво як інноваційна форма організації бізнесу, з позиції креативу сучасності, набуває популярності, особливо в економічно розвинених країнах і у середовищі якісного соціального капіталу. Проектуючи авторське визначення соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу зазначимо, що головний критерій, за яким кваліфікується такий тип підприємств – це поєднання соціальної та комерційної мотивації. Цим самим будь-який підприємницький проект, реалізовуваний на засадах соціальної мотивації, а також безприбутковості – є соціальним підприємством.

На практиці поширення соціального підприємництва відбувається у формі типових організацій, які створюються для забезпечення вирішення різних соціально актуальних проблем. Такі організації практично поєднують такі основні фактори як соціальна спрямованість, безприбутковість, інноваційність, самоокупність (рис. 1).

Фактор			
соціальна спрямованість	безприбутковість	інноваційність	самоокупність
Характеристика фактору			
<i>безумовний кінцевий результат соціального характеру</i>	<i>отримання прибутку не передбачено статутною діяльністю</i>	<i>передбачена необхідність пошуку інноваційних способів вирішення соціальних проблем</i>	<i>діяльність фінансово задовольняється за рахунок коштів суб'єкта-засновника</i>
Вагомість ефекту дії – впливу на заявлену мету діяльності соціального підприємства			
<i>визначення базових цілей для досягнення</i>	<i>характер залучення фінансових ресурсів і мети функціонування структури</i>	<i>виключний вплив з визначенням спроможності підприємства досягти поставлених цілей</i>	<i>обмеження обсягу фінансових ресурсів виключно можливостями внутрішнього організаційного обороту</i>

Рисунок 1 – Фактори означення і характеристики соціального підприємництва

Джерело: складено автором на основі методичних узагальнень і аналізу літературних джерел

Усі фактори характеризують соціальне підприємництво як діяльність підприємства, організації або ж окремого бізнесмена, яка проходить в рамках мотивацій втілення інноваційної ідеї за обраним напрямом розв'язання проблем. В соціальному підприємстві як інноваційній формі організації бізнесу учасники такого проекту завжди стоять перед необхідністю розв'язання проблеми ефективності на засадах неприбутковості, підприємницького альтруїзму. І в цьому сутність явища соціального підприємництва, яке слід вважати похідним від класичної моделі підприємництва у якій

пріоритетом є отримання прибутку – забезпечення перевищення вигод над витратами. Відповідно соціальні підприємства застосовуючи інновації, новітні способи організації діяльності і управління, тощо, за головну ціль обирають отримання соціального ефекту, який може бути забезпечений у тому числі за високого рівня витрат – тактично переважаючих вигоду – діє принцип відкладеної вигоди – заявлений результат може бути отриманий у майбутньому. Наприклад, соціальне підприємництво у сфері відновлення екологічних систем, родючості ґрунту, популяції тварин тощо.

У світі склалися організаційно-правові форми соціальних підприємств, зокрема – це: асоціації, фонди, кооперативи, компанії, а практично, зокрема в Європі, найбільш поширені – соціальні кооперативи [19, с. 14 - 15]. Кооперативна модель зазвичай найбільше використовується, бо надає можливості для максимального залучення зацікавлених у досягнення соціальної цілі суб'єктів в організаційний, управлінський процес, надає механізм демократичного загальнодоступного для членів контролю за використанням активів, прийняттям господарських рішень. В Україні законодавчо проблема соціального і підприємництва, відповідно статусу суб'єктів за організаційно-правовою формою не врегульована, тому «організувати соціальне підприємство можна у будь-якій зручній з різноманітних форм (організації громадянського суспільства, суб'єкти підприємницької діяльності тощо)» [21, с. 5], тому «наразі в Україні нараховується близько 700 організацій, які за тими чи іншими ознаками можна зарахувати до категорії «соціальне підприємство» [21, с. 5]. Проте, в Господарському кодексі України, у статті 65, зазначено, що підприємства можуть створюватися як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності [3]; саме некомерційна діяльність і регламентує ознаки й можливості діяти у сфері соціального підприємництва, а організаційно-правова форма обирається засновниками з-поміж традиційних неприбуткових організацій дозволених законом до створення. Проте в кожній країні законодавчо визначені організаційно-правові форми соціального підприємництва, в рамках яких зацікавлені суб'єкти можуть створити соціальне підприємство.

Соціальне підприємництво слід пов'язувати з потребою в особливих інноваціях, інноваційністю, яка здатна вирішувати стратегічні проблеми людства, а соціальний підприємець при цьому як зазначалося – демонструватиме спроможність до отримання відкладеної вигоди, яка до того ж не приносить прямого персоніфікованого ефекту – цей ефект стає власністю соціуму. Роль соціального підприємництва часто полягає у підтримці ринкових позицій

традиційних підприємств через різні форми соціального маркетингу – передачу товарів споживачу в окремих випадках на пільгових умовах тощо. Тому обидва види, типи підприємництва можуть функціонувати паралельно для забезпечення комплексних вигод – економічних і соціальних. У цьому є сенс, адже в такому разі інтереси суспільства в соціальних проектах і бізнесу в економічних переплітаються – класична форма підприємництва (підприємець), фінансуючи різні соціальні проекти, здобуває синергетичний ефект у перспективі – через завоювання прихильності споживача. Соціальне підприємництво як явище виникло як реакція на соціальні проблеми у формі створених організацій з ведення інноваційного бізнесу по їх вирішенню, сталою поліпшення умов життя.

Висновки. Місія соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу полягає в його спроможності винаходити та впроваджувати інновації, економічні й соціальні рішення, які змінюють життя людей, сприяють поліпшенню середовища їх існування, підвищують добробут, формують умови доступу соціально незахищених верств населення до благ сучасного світу. Соціальне підприємництво передбачає досягнення соціальної та економічної ефективності шляхом застосування інновацій перш за все в організації діяльності такого типу підприємств. Інноваційність не обов'язково означає передові технології господарювання, а перш за все соціально важливі, прийнятні у суспільстві підходи до розподілу благ, залучення людей до непривабливих форм зайнятості, формування екологічної свідомості, нових цінностей соціального характеру тощо. Соціальне підприємництво відзначається нетрадиційними способами і результативністю участі у створенні суспільного багатства, в цьому також проявляється його специфічність як форми об'єднання людей, ідей, ресурсів, інтелектуального капіталу тощо. До структур соціального підприємництва можна віднести будь-які організації, які відповідають критеріям і за постановкою цілей формують соціальне життя громадян, реалізуючи суспільно соціальні ініціативи, є активними провідниками заходів громадської активності в різних галузях.

Література:

1. Бондар Ю. Власними силами: найкращі проекти соціального бізнесу в Україні. URL: <http://zeitgeist.platfor.ma> (дата звернення: 02.07.2019).
2. Борнштейн Д. Как изменит мир: Социальное предпринимательство и сила новых идей: учеб. пособие ; пер. с англ. М. Альпина, Паблишер, 2012. 499 с.
3. Господарський кодекс України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page3_стаття_65 (дата звернення: 29.06.2019).
4. Давидовська Г. І. Проблеми соціального підприємництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7 Ч. 1. С. 106–109.
5. Добрава Н. В. Соціальне підприємництво. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 59. С. 112-117.
6. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации; пер. с англ. М.: Вильямс, 2007. 423 с
7. Дульцева І. І., Драчук Ю. З. Соціальне підприємництво в розвитку зеленого туризму промислового регіону. *Молодий вчений*. 2015. №2 (17). С.1057-1061.

8. Жохова В. В. Социальное предпринимательство: сущность и понятие. *Известия Дальневосточного федерального университета*. 2015. № 1(73). С. 85-98.
9. Каминник И. Социальное предпринимательство на Украине: каким оно должно быть? *Гражданское общество*. 2010. URL: <http://www.sesp.org.ua/web/sep/sespU.nsf/0/28FAE150EBAC8EAAAC2257A23003C09F8> (дата звернення: 04.07.2019).
10. Кантильон Р. К вопросу о сущности предпринимателей. СПб.: Литера плюс, 2006. 220 с.
11. Кожемяченко О. О., Солосіч О. С., Голуб М. О. Соціальне підприємництво: світовий досвід та практичні аспекти становлення в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. № 21. С. 140-149.
12. Медоуз Донелла, Йорген Рандерс, Денніс Медоуз. Межі зростання. 30 років потому. Київ : Пабулум. 2018. 464 с.
13. Мокій А. І., Дацко О. І. Розвиток соціального підприємництва у контексті зміцнення економічної безпеки депресивних територій. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 1. С. 155-166.
14. Мохаммад Юнус, Алан Жоли. Создавая мир без бедности: Социальный бизнес и будущее капитализма. М. : Альпина Паблишерз. 2010. 312 с.
15. Назарук В. Про критерії соціального підприємства. URL: <http://gurt.org.ua/blogs>. (дата звернення: 07.07.2019).
16. Назарук В. Соціальні підприємства – новий тренд в Україні. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/nazaruk/sotsialni-pidprijemstva-novijtrend-v-ukrajini-338577.html> (дата звернення: 05.07.2019).
17. Попович Д. В., Баранова М. С. Соціальне підприємництво як перспективний інструмент вирішення проблем сучасного суспільства. *Молодий вчений*. 2017 р. №5 (45). С. 701-705.
18. Смаглий К. Зміни творить кожен із нас: соціальне підприємництво та стратегічна філантропія. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія». 2014. 207 с.
19. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво : посібник. Федерація канадських муніципалітетів ; Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». 2017. 58 с. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_Guide-WEB-1.pdf (дата звернення: 01.07.2019).
20. Социальное предпринимательство: миссия – сделать мир лучше. Джилл Кикал, Томас Лайонс; пер. с англ. М.: АЛЬПИНА ПАБЛИШЕР. 2014. 304 с.
21. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування ; Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Київ. ТОВ «Агентство «Україна». 2017. 92 с.
22. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник ; Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А. К : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ». 2017. 188 с.
23. Сперклі Ф. Посібник з Планування Соціального Підприємництва Британська Рада. 2011. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/britishcouncil.ua/files/posibnik_z_planuvann_ua_socialnogo_pidpriemstva.pdf (дата звернення: 06.07.2019).
24. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів : Кальварія, 2017. 164 с.
25. Шпикуляк О. Г. Динаміка становлення соціального капіталу на селі. *Економіка АПК*. 2006. № 6. С. 140-148.
26. Шумпетер Й. Теория экономического развития ; пер. с нем. М.: Прогресс, 2014. 455 с.

References:

1. Bondar, Yu. *Vlasnyy sylamy: naikrashchi proekty sotsialnoho biznesu v Ukraini* [By yourself: the best social business projects in Ukraine]. Retrieved from: <http://zeitgeist.platfor.ma> [in Ukrainian].
2. Bornshtein, D. (2012). *Kak yzmenyt myr: Sotsyalnoe predprynimatelstvo y syla novikh ydei*. Pablysher. [in Russian].
3. Economic Code of Ukraine. Retrieved from [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page3_stattia 65](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page3_stattia%2065) [in Ukrainian].
4. Davydovska, H. I. (2016). Problems of social entrepreneurship in Ukraine. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 7, 106-109. [in Ukrainian].
5. Dobrova, N. V. (2015). Social entrepreneurship. *Ekonomichni innovatsii*, 59, 112-117.
6. Druker, P. F. (2007). *Business and Innovation*. М.: Vyliams. [in Russian].
7. Dultseva, I. I. & Drachuk Yu. Z. (2015). Social entrepreneurship in the development of green tourism in the industrial region. *Molodyi vchenyi*, 2 (17), 1057–1061 [in Ukrainian].
8. Zhokhova, V. V. (2015). Social entrepreneurship: essence and concept *Yzvestiya Dalnevostochnoho federalnoho unyversyteta*, 1(73), 85-98. [in Ukrainian].
9. Kamynnyk, Y. (2010). Social entrepreneurship in Ukraine: what should it be *Hrazhdanskoe obshchestvo*. Retrieved from <http://www.sesp.org.ua/web/sep/sespU.nsf/0/28FAE150EBAC8EAAAC2257A23003C09F8> [in Ukrainian].
10. Kantylon, R. (2006). To the question of the essence of entrepreneurs. СПб.: Lytera plus. [in Ukrainian].
11. Kozhemiachenko, O. O., Solosich, O. S. & Holub, M. O. (2018). Social entrepreneurship: world experience and practical aspects of becoming in Ukraine. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo*, 21, 140-149 [in Ukrainian].
12. Growth limits. 30 years later (2018). Donella Medouz, Yorhen Randers, Dennis Medouz. Kyiv: Pabulum.
13. Mokii, A. I. & Datsko, O. I. (2015). Development of social entrepreneurship in the context of strengthening the economic security of depressed territories. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*. *Ekonomichni nauky*, 1, 155-166. [in Ukrainian]
14. Mokhammad Yunus, Alan Zholy (2010). *Creating a world without poverty: Social business and the future of capitalism*. М.: Alpyna Pablysherz [in Russian].
15. Nazaruk, V. On the criteria of social enterprise. Retrieved from <http://gurt.org.ua/blogs>. [in Ukrainian]
16. Nazaruk, V. Social enterprises are a new trend in Ukraine. Retrieved from: <https://nv.ua/ukr/opinion/nazaruk/sotsialni-pidprijemstva-novijtrend-v-ukrajini-338577> [in Ukrainian].
17. Popovych, D. V. & Baranova, M.-S.B. (2017). Social entrepreneurship as a promising tool for solving problems of modern society. *Molodyi vchenyi*, 5 (45), 701-705. [in Ukrainian].

18. Smahlii, K. *Changes are being made by each of us: social entrepreneurship and strategic philanthropy*. K: Vydavnychi dim "KyievoMohylianska Akademiia" [in Ukrainian].
  19. Smal, V. & Kokot, V. (2017). What you need to know about social entrepreneurship. Manual. Federation of Canadian Municipalities. Proekt mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy «Partnerstvo dlia rozvytku mist». Retrieved from http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_-_Guide-WEB-1.pdf. [in Ukrainian]
  20. *Social entrepreneurship: the mission is to make the world a better place*. Dzhyll Kykal, Tomas Laions; (2014). per. s anhl. M.: ALPYNA PABLYShER. [in Russian].
  21. *Social entrepreneurship. Business model. Registration. Taxation*. Doluda L., Nazaruk V., Kirsanova Yu. (2017). Kyiv. TOV «Ahentstvo «Ukraina». [in Ukrainian].
  22. Svychnuk, A. A., Kornetskyi, A. O., Honcharova, M. A., Nazaruk, V. Ia., Husak, N. Ie., Tumanova, A. A. (2017). *Social entrepreneurship: from idea to social change*. K: TOV «PIDPRYEMSTVO «VI EN EI» [in Ukrainian].
  23. Sperkli, F. (2011). Social Entrepreneurship Planning Guide. Retrieved from http://www.britishcouncil.org.ua/sites/britishcouncil.ua/files/posibnik_z_planuvann_ia_socialnogo_pidpriemstva.pdf [in Ukrainian].
  24. *Ukraine 2030: The Doctrine of Balanced Development* (2017). Vydannia druhe. Lviv : Kalvariia [in Ukrainian].
  25. Shpykuliak, O. H. (2006). Dynamics of social capital formation in the countryside. *Ekonomika APK*, 6, 140-148. [in Ukrainian].
  26. Shumpeter, Y. (2014). *Theory of Economic Development*. M.: Prohress.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License